

I HJÄRNSTADEN

I Elis Monteverde Burraus nya diktsamling *6 juni och solen*, görs ingen egentlig skillnad mellan yta och allvar, mellan det ofiltrerat och det raffinerat tänkta. Om mening och meningslöshet någonsin har varit motsatser är de det definitivt inte här, skriver Balsam Karam i sin recension. ”Det är inte stöpandet utan omstöpandet verket vill visa fram”.

[Lyssna på recensionen? Klicka på pilen!]

Det finns något särskilt med alla tidsepoker

– det är sedan gammalt. Om årtiondena efter andra världskrigets slut brukar förknippas med någon sorts uppbyggnad och framgång, förknippas 90-talet istället med dess brytpunkt, en sönderfallets tid. Nyårsafton 1999 var min tionde i Sverige. Innan jag och min vän åkte ner på stan för att fira tolvslaget undrade hon om det kunde vara sant, det där som vissa sa om världens stundande kollaps. Rädslan var mer än ren skrock, det såg jag – undergången hade redan ägt rum, i upprepade folkmord och utarmningar över världen och nu väntade kanske den slutgiltiga stöten, kunde det vara så?

Jag påminns om den nyårsaftonen när jag läser Elis Monteverde Burraus fjärde bok *6 juni och solen*, en diktsamling utgiven på Modernista med ett fint omslag illustrerat av författaren själv. Bilden föreställer något slags narr. Figuren återkommer på baksidan. Båda gångerna tycks den gråta.

Vi var några som närpå grät och önskade oss kollapsen den kvällen där vi stod i vad som kändes som en evighet intill Svartån i centrala Västerås och iklädda 3D-glasögon av papp blickade upp mot ingenting. Nu var det nära, millennieskiftet, och fler människor än någonsin hade tagit sig ut. Vad spelade det för roll att glasögonen såg ut att komma från Bamsetidningen och att absolut ingenting hände på den daskbruna himlen. Det gällde att hänga med. Efteråt infann sig känslan av att inte veta om man just varit med om eller missat upplevelsen och nästa dag var det som om internetepoken redan tagit över.

Det är såklart internetepokens början jag tänker på då jag läser Monteverde Burraus drygt 247 dikter – de flesta skrivna i en form som inte riktigt är någon form och med en fetstilt rubrik som inte riktigt är någon rubrik. Boken är indelad i två – den första delen utgör merparten och den andra en enda dikt på ett tjugotal sidor.

Första delen

inleds med konstaterandet *”jag ska aldrig mer göra någonting”* och följs av dikter som ömsom sjunger och leker, och ömsom är djupt allvarliga, nästintill smärtsamma. Centrala för denna första del är frågor om vad handling och görande kan innebära och vad som, till skillnad från ingenting, kan sägas vara någonting.

Att Monteverde Burrau är en djupt begåvad, skicklig och formmedveten författare som med lätthet kan ta sig an både prosa och poesi råder det ingen tvekan om. Det här verket tycks främst vara intresserat av det som stör eller bryter med denna formmedvetenhet och vad man som läsare förväntar sig av ett narrativ; det är inte stöpanDET utan omstöpanDET verket vill visa fram – inte det unika, storslagna eller ens vedertagna utan det prövande lite triviala som det vill förhålla sig till.

I mötet med det här diktjaget väcks mina nyårsaftonsminnen till liv – det vet jag nu helt säkert. Kanske har det att göra med att jag läser boken som ett exempel på hur sökandet efter ett ”autentiskt” eller ”eget” jag kan se ut i vår tid, 2000-talet, där var och en av oss tycks nära en redaktör eller förläggare

inuti, någon som väger och ordnar allt vi tänker och formulerar gentemot hur väl det skulle kunna göra sig publicerat, på internet eller i en bok. Men vad mer kan skrivandet göra, annat än att redigeras vackert inför en eventuell publicering? Vad mer kan läsandet av det vackert redigerade och publicerade göra, annat än att väcka gillande? Och vad kan skrivandet och läsandet gemensamt göra för att bereda motstånd mot den attraktiva publicerbarheten? Kan de vara ett grus i maskineriet kanske? Kan maskineriet till och med tas sönder med hjälp av verktygen som en dag byggde det?

Jag föreställer mig att det *6 juni och solen* i grunden undersöker är hur ett lågintensivt motstånd mot det publicerbara skrivandet kan se ut, och att undersökningen görs med hjälp av så många knep som möjligt. Här finns dikter som motsäger sig själva från en rad till en annan och de som direkt kommenterar skrivandet och läsandet som akt; här finns rim, intertextualitet och stöld och också stycken där raderad text återuppstår och hädanefter alltid hemsöker dikten.

längesen jag rullades

i en kulvert
återkommer alltid
till maskoten
eller människan inuti
återkommer alltid till
maskoten / människan inuti
som kräks
genom maskotens
ögon, eftersom
det mesta handlar om
övertydlig geografi
och ögonhöjd
(*raderad text:*
och maskeringsförbud?
och skottpengar?
och matlådor?)

Så vad är det här för en plats och diktjag som läsaren möter?

Om det är möjligt att med lite äckelblandad förtjusning flanera i sin egen hjärnas stad, är det just vad diktjaget i *6 juni och solen* bjuder med läsaren att göra. Till slut går vi där, jämsides – den ena inuti sig själv och läsaren helt intill.

Att det är en stad och inte landsbygd eller ödemark vi vandrar i vet jag då dikterna är befriade från så gott som alla referenser till icke-urban omgivning eller symbolik. Också det urbana som sådant ägnas mycket lite uppmärksamhet, men det finns där – det händer att ett butiksfönster reser sig för jaget att spegla sig i och att tunnelbanetåget är värt att nämna. Jag känner mig genuint välkommen till denna hjärnstad där dikterna vare sig till språk eller placering vill leka svårare än vad de är, men till vandringen tillkommer några villkor, det förstår jag snart.

Det första villkoret är att vi när som helst kan ändra riktning och gå åt motsatt håll, då dikterna ofta börjar i en tanke och vänder någonstans i mitten mot en annan, till synes väsensskild. Ibland tappar jag bort mig och behöver läsa om en dikt, men aldrig känner jag mig utestängd eller oönskad – tvärtom utgör vändningarna en utmärkt bild för hur tankebanor och funderingar vanligtvis fungerar och jag känner mig sedd.

jag älskar min nya arbetsplats

men jag hatar mig själv
men om jag ber
om ursäkt till gud
om jag säger förlåt och
dessutom kallar det
för "en bön"
är det kanske
plus minus noll
knäskålen är ett värdelöst fynd
eller ett värdefullt

Sara Villius inleder alla romaner med
allt jag skriver handlar om dig
men det stämmer inte och
det är så bra
skål

Ett annat villkor

för att få vandra med är att redan tidigt förstå att man som läsare inte helt och hållet kommer att förstå sig på vad *6 juni och solen* vill behandla eller vad dikten man läser syftar till. Nej, den som närmar sig den här textvärlden med en vedertagen syn på hur skönlitteratur kan och bör läsas kommer inte att ha någon vidare chans. *6 juni och solen* kräver något annat, som att läsaren ska lämna de förståelsemekanismer som baseras på narrativ, ärende och tydlighet därhän och istället kapitulera inför den slags förståelse vars kunskapsgrund kan vara bruset, fragmentet, associationen, ordleken, trivialiteten och kanske också alienationen. Det här är en textvärld som pågår precis som livet bara pågår, men till skillnad från livet (som för det mesta ändå är organiserat kring sådant som morgonstress och kvälltrötthet) organiserar sig den här texten kring tankens ström och hur den är outtömlig och aldrig sovande.

Om mening och meningslöshet någonsin har varit motsatser är de det definitivt inte här, där den inre redaktören och förläggaren till synes gett upp och låtit strömmen fara fram hur hårt och vilt den vill. Det tummas aldrig på språkqualiteten – meningarna är många gånger som rent guld förmögna att stå helt för sig själva – men idén om varje tankes potentiella publiceringsvärde tycks här ha funnit ett hem. En förtvivlat vacker dikt om jaget som vill äta sig in i matchen? Självklart ska den med. En anekdot om att med munnen stava fel till Helmersson? Också den ska med. Och jag vet ju att det är så livet ser ut – att också jag försjunker i artiklar om Anfal ena dagen och funderar på varför ketchup luktar så illa den andra – men vad gör det med tänkandet om alla tankar nedtecknas och läses? Vad gör det med skrivandet om allt skrivande verkligen är publicerbart?

Plötsligt blir jag rädd för vad inflationen ska göra med *6 juni och solen*, men lugnar mig när det någonstans mot mitten börjar sippra in ett allvar som varar ett så där efterlängtat tag. Cancer har förekommit i texten förut, men blir i dessa stycken konkretiserad på ett sätt som visar på en erfarenhetsmässig förståelse av sjukdomen. Jag tänker på den där förståelsen och vad den gör med händerna som skriver. I *6 juni och solen* gör den dikterna både säkrare och mer förtvivilade, mer självklara i sin form och samtidigt i högre grad medvetna om sin tillkomst.

att dö i sviter

man gör alltid det
i sviterna går vi av
har jag redan skrivit
att man dör i sviter
den här knäcker mig

Villkoret jag har svårast för att acceptera

är att som läsare inte få vila ifrån denna hjärnstad och detta *cogito, ergo sum* jag fångat i genomlysandet av sig självt. Texten är rätt tom på vardagliga situationer eller andra göranden som kan prägla ett människoliv, vilket är synd och något jag saknar. Jag saknar hur gestaltningar av det rutinmässiga kan kontrastera, upphöja, förlöjliga eller samspela med tankevärlden och hur de på ett enkelt sätt ger läsaren en paus och en morot tillbaka in i hjärnstaden. När jag söker minnas en sådan vardagssituation, kommer jag främst på en där diktjaget onanerar. I den dikten går jagets hustru till arbetet "tidigt" alltmedan diktjaget som "börjar sent" ligger kvar i sängen. När hustrun efter en tid återvänder ligger diktjaget alltjämt kvar, och har alltså antingen utfört sitt arbete från sängen eller inte utfört det alls.

Nej, det är inte det jaget gör i form av den och den kroppsliga, vardagliga handlingen som definierar det – det är tänkandet och skrivandet, redigerandet och eventuellt också publicerandet. Kroppar har cystor i magen och tuschkors i pannan – de äter och går och runkar och dör – men tanken den lever, tanken

bara fortsätter att växa och svälla och till slut också överleva oss alla, det vet vi redan.

min fru ringer och säger

att hon ska radera mitt
”konstnärliga eftermäle”
jag säger att jag tror att hon
använder ”eftermäle” fel
och sen säger jag att jag
älskar henne och att jag
hatar henne och att hon
får radera hur mycket hon
vill när jag är död men jag
antar att hon fegade ut
eftersom du läser det här
/.../

I Den arabiska apokalypsen

skriver den libanesisk-amerikanska författaren och konstnären Etel Adnan om solen som vore den precis allt och ingenting. Solen är livgivaren och döden, hjulet och hålet. Den är röd och grön och blå och vit och skiner lika lysande över lik som över blommor, över krossade ben som över en rest flagga. ”Har du lagt märke till hur vackert väder det är i avrättningsvideorna från Syrien?” frågade min vän en gång, ”eller hur solen bara står där stor och tyst och ser på?” I *6 juni och solen* fungerar Sveriges nationaldag och solen lite på samma sätt, som vore de allt och inget eller som dimridåer som verket tar till då det tror att det plötsligt ska avkrävas en röd tråd eller hållpunkter. Solen ägnas ett par egna, längre dikter och nationaldagen också, men ingen av dem blir den där röda tråden som jag inte heller söker.

Det jag istället söker är ett fönster ut mot någonting annat och det hittar jag i dikten som utgör andra delen. Skriven helt i versaler påminner mig formen genast om Yahya Hassan och jag blir förtjust över hur väl det lite skrikande och hårda fungerar med det prövande och omstöpande. Det är som om varje

tanke blir mer akut och något jagar genom hjärngångarna – som om en lek plötsligt blivit blodigt allvar också om det fortsatt utåt sett ser ut som en lek.

Den här andra delens långa och uppbrutna dikt är också mer situerad, exempelvis i Berlin och i mötet med människor som beskrivs med annat än bara namn, och jag önskar att fler dikter som denna kunde bryta upp och störa den första delen, jaga upp den och ge den ytterligare djup. Det hade gjort denna ytterst rika, skickligt skrivna och helt egna bok om möjligt ännu härligare och bättre.

6 juni och solen

Elis Monteverde Burrau

Modernista 2021

Författarfoto: Lena Koller